

7. Evolučně-biologická fundace morálky. Biologický redukcionismus v etice. Sobeckost, kooperace, sexualita, agrese.

Ve 20. století se etika a morálka dostávají do zdánlivé krize, protože došlo k úpadku významu křesťanství pro morální zdůvodnění norem a jednání. Ovšem stejně jako se přestrukturovala společnost a životy lidí, stejně tak došlo k proměně morálního diskurzu s jeho způsoby zdůvodnění morálky. „*Zánik náboženských ctností tedy neznamená nutně zhroucení morálních hodnot.*“¹ Od 70. let 20. století se začíná mohutně rozvíjet evolučně-biologická perspektiva i v morálce. Neodarwinismus se svými četnými odnožemi je na vzestupu. Podívejme se společně na témata, klíčové pojmy a argumentaci tohoto způsobu vyjasňování důvodů morality. Berte tuto přednášku především jako vzor morální problematizace s mnohými kličkami a hypotézami. Když metaforicky řeknu, že se máte chovat sobecky, tak to neznamená, že to tak má ve skutečnosti být.

Jde o tradici empirického zdůvodnění morálky. Vzpomeňte si na Davida Huma, pokud by se vám nic nevybavovalo. Základní teoretická obtíž, kterou bysme mohli problematizovat je odlišná povaha obou věd: etiky a biologie. Etika je vědou normativní, zatímco biologie vědou nenormativní. Etika pochopená tradičně jako praktická filozofie dává návody pro jednání ve stylu „to se má a to nemá“ (otázka povinnosti). Biologie je vědou deskriptivní (popisnou). Říká pouze, jak se věci mají. Základní konflikt těchto dvou disciplín tedy spadá do rámci tzv. Humova zákona, o kterém jsme již hovořili. **Evoluční etici si obvykle nekladou příliš velké normativní nároky.** Obvykle chtějí jen ukázat, jak se morální normy v průběhu evoluce vyvíjely a jakými mechanismy se prosazovaly. Též se snaží vysvětlit základní rysy chování a pohnutky, které jsou společné celému lidstvu jako jednomu druhu. Morálka se ukazuje jako výhodná k přežití a reprodukci.

Biologické zdůvodnění morálky odmítá považovat kulturu za jedinou příčinu naší morality. Člověk je také zvíře, mohl by znít předpoklad takového zdůvodnění. Evoluční teorie člověka je spojovacím článkem, můstkem, možná tunelem, který spojuje biologické a sociální chování, spojuje člověka s přírodou.

Darwin – zastánce tzv. **skupinového výběru**: chování jedince je podmíněno zájmy skupiny; rozpracoval také teorii **pohlavního výběru**, který je ovlivňován soupeřením samců a vybíravostí samic.

O vzniku druhů přírodním výběrem (1859)

Původ člověka a pohlavní výběr (1871)

Neodarwinisté – nejde o zachování druhu, tedy skupinový výběr, nýbrž o **zachování jedince**

W. Hamilton : příbuzenský výběr, první přišel prý s tím, že selekce probíhá na úrovni genu; vyjádřil míru altruismu ve skupině kvantitativně pomocí indexu příbuzenství;

George Williams – autor myšlenky genetického selekcionismu a recipročního altruismu. Pro samice znamená reprodukce dlouhodobou zátěž.

Dawkins: sobecký gen: na úrovni genů je altruismus špatný a egoismus správný. „úkolem genů je naprogramovat mozky dopředu tak, aby jejich rozhodnutí byla v průměru výhodná“²

Předpokladem každého lidského jednání je snaha o přežití jedince, resp. genů, které mohou být přítomny v mnoha tělech (v jiném příbuzenském poměru – viz. Hamilton.

„**Výběr totiž nazírá pouze těla.**“³—to je kritika Goulda na adresu Dawkinse (in. Pandin palec, kolem str. 92, Praha 1988)

¹ Lounová Jana: Sociobiologické a evoluční zdůvodnění morálky. FF MU Brno. Diplomová práce, katedra filozofie 2000, str. 5.

² Lounová, str. 21

³ Lounová, str. 22

Etologie zkoumá biologické základy chování, které je nahlédnuto jako jeden ze způsobů adaptace na prostředí. Konrad **Lorenz**—morálka je kompenzační mechanismus, který přizpůsobuje výbavu našich instinktů požadavkům kulturního života a tvoří s nimi funkční celek.

Sociobiologie – Wilson: systematické studium biologického základu všech forem sociálního chování všech druhů organismů včetně člověka; zabýval se celý život mravenci. Sociobiologie „převrací náš pocit povinnosti v přímou funkci lidské přirozenosti“.⁴

U **Richarda Dawkinse** je **morálka předávána memeticky!** Morálkou se můžeme postavit totiž sobeckým genům. (Dawkins přišel s odvážnou hypotézou členící předávání různých informací: gen je jednotkou biologické informace, je předáván u člověka pohlavním výběrem; mem je jednotkou sociokulturní sémantické informace (to, co víme; to, co je v knihovnách a knihách; vše, co lidstvo objevilo atd.). Memy se předávají výchovou a vzděláním. I mezi nimi je však, předpokládá se to alespoň, konkureční boj.

Většina zastánců teorie evoluce a sociobiologie se shoduje v názoru, že i morálka, stejně jako náš intelekt, se vyvinula v průběhu evoluce díky přirozenému výběru.⁵ Tím mám na mysli především procesy evoluce se svými zákonitostmi pouze v rámci morálky. Morálka je pouze podmnožina našeho „sociálního“ chování, kde mohlo také docházet k evolučním změnám. Šlo zřejmě o to vyselektovat (ve smyslu odstranit) ve větší míře antisociální a asociální chování. Možná to tak na první pohled nevypadá, ale **většina z nás se chová automaticky pro-sociálně**, nejsme z většiny žádní potížisti. Drobné prohřešky nám procházejí protože nejsou pro přežití genů, jedince, skupiny zásadní. Od klíčových morálních dovedností neodbočujeme. Evoluce má na svědomí i to, jakou cestou dochází k učení těchto morálních dovedností, a jestli to jsou vůbec morální dovednosti. Evoluce mohla jít hypoteticky i cestou etického intelektualismu: místo dovedností preferovat pouhou znalost. Zřejmě se to neosvědčilo.

Darwin byl přesvědčen, že smysl pro morálku je nejdůležitějším rozdílem mezi člověkem a zvířetem. Ovšem právě v této záležitosti byl poplatný viktoriánské morálce staré dobré Anglie.

Otázka vědomých a nevědomých motivů jednání. Za co pak máme nést odpovědnost? Lidé nejsou jen nahé opice, ale i morální zvířata.

G. Williams přišel s tezí o přirozeném výběru jako zlém procesu, který vede k hluboce zakořeněnému sobectví. Morálka je tedy neformálním kompromisem, který má sladit sobecké zájmy jednotlivců. Evoluční etici zastávají názor, že morálka je pozdní produkt strategie přežití skrze kooperaci. Nutnost spolupráce. Morální člověk má dnes více šancí na přežití a reprodukci než osoba nemorální.

Agresivita: problémem je agrese k členům vlastního druhu, nikoli v rámci predátorského vztahu.

Když opět zapojíme do diskuse teorii her a budeme směřovat altruismus a egoismus, pak můžeme zahlédnout, že to o co v morálce hrajeme je především tzv. dobrá pověst (bona fama). „Dobrá pověst je cílem hry morálky“ (Brázda). Do hry se tak dostává i vzájemné obviňování s vírou, že mě uvěří spíše, snaha poukazovat na prohřešky druhých a zastírat vlastní, aby dobrá pověst zůstala zachovaná.

Zákon džungle: je zpochybněn kooperací s ostatními jedinci v případě, že mi zajišťuje větší pravděpodobnost přežití než, kdybych jednal i se sebevětší silou a odhodláním na vlastní pěst.

⁴ Lounová, str. 6

⁵ Lounová, str. 44

